

De woorden door

DOOR PEPIJN VAN ERP

EEN oud artikel dat via uw organisatie skepsis.nl online is geplaatst, is inmiddels achterhaald en bevat diverse onwaarheden,' aldus een e-mail enkele maanden geleden van de firma Xlens.

Dat artikel uit 2005 (*Skepter* 18-2) gaat over de 'peperdure' brillen met gekleurde glazen van Xlens, die worden aangeboden tegen dyslexie. Uiterst onwaarschijnlijk dat die brillen helpen, geen bewijs voor effectiviteit en dus weggegooid geld, stelt auteur Leen van der Linden.

Toen het stuk verscheen, klaagde een directeur van Xlens ook al bij de redactie. Na een uitgebreid antwoord op de weinig specifieke bezwaren bleef het negen jaar stil. Vorig jaar is er echter fris marketeersbloed tot de directie van Xlens toegetreden, en dat is te merken. Xlens kreeg een nieuwe website, plaatste advertorials in kranten en verscheen in lifestyleprogramma's op de commerciële zenders. Het kritische *Skepter*-artikel duikt echter nog altijd hoog op in zoekopdrachten op internet. Dat zint Xlens natuurlijk

niet. Het bedrijf verzoekt het artikel per direct van de website te halen. En Google is vast gevraagd het stuk uit hun index te verwijderen.

Voor *Skepter* verzocht ik Xlens om hun claim zo goed mogelijk te onderbouwen: wellicht dat nieuwe ontwikkelingen inderdaad reden zouden kunnen zijn om het harde oordeel over de bril te nuanceren. In het antwoord, twee maanden later, zet Xlens in op onderzoek van dr. Edwin Verstraeten, neuropsycholoog te Antwerpen. Dit onderzoekje had ik al gezien, het staat op een lijstje met verwijzingen naar 'wetenschappelijk bewijs' op de website van Xlens. De meeste daarvan leken echter niet relevant en niet overtuigend. Zo wordt er ook verwezen naar een artikel van Bradford University, dat bij nadere beschouwing blijkt te gaan om een webtekst van een oogkliniek op de universiteitscampus die dit soort brillen aanbiedt. De website is een gids voor studenten, waarin de oogkliniek genoemd wordt in een rijtje met andere faciliteiten zoals het sportcentrum en een dienst voor counseling.

Juist vanwege dit mengelmoesje

aan 'bewijs' had ik Xlens gevraagd zo concreet mogelijk te zijn. Vandaar dat het mij verbaasde dat Xlens nu weer Verstraeten noemde: diens onderzoek bestond uit een EEG-meting — bij één proefpersoon, 'Daan'. Verstraete mat hersengolven van Daan met en zonder Xlens. De bril 'verhindert een ineffektieve toename van trage thètagolven die zonder de Xlens wel optreedt' en 'de hersenen [worden] op een gerichte en effectieve manier geactiveerd door een toename van bèta2 en gamma power', luidt de conclusie. Gevraagd om een toelichting liet Verstraeten mij weten dat hij het resultaat van de metingen interessant genoeg vond om verder soortgelijk onderzoek te rechtvaardigen. Maar dat Xlens deze ene casus als bewijs voor effectiviteit van de bril brengt, noemt ook hij voorbarig.

Eigenlijk had ik iets anders verwacht van Xlens. In de eerste mail stond: 'De universiteit van Utrecht heeft het in 2012 onderzocht en ondersteunt de werking van Xlens kleuren filters volledig.' Op de website en in een folder schrijft Xlens het

Beide scripties werden uitgevoerd in opdracht van en in nauwe samenwerking met Xlens

een gekleurde bril

Foto: rangizzz, 123rf.com.

volgende advies aan de universiteit toe: 'Iedereen met leesklachten zou onderzocht moeten worden of filters hem/haar kunnen helpen.'

Dat is gebaseerd op twee masterscripties orthopedagogiek. Femke van As en Jellien Harmannij concludeerden in 2013: 'Er blijkt dus een significante vermindering te zijn op bepaalde leesklachten na minstens drie jaar gebruik van de filters van Xlens. Gezien de matige validiteit van de vragenlijst moeten deze resultaten echter met enig voorbehoud geïnterpreteerd worden.' Wanda Pol en Margot van Bussel vatten het in 2014 zo samen: 'Geconcludeerd wordt dat de validiteit en betrouwbaarheid van de Xlens testen niet volledig ondersteund kunnen worden. Ook is er geen uitsluitsel over de bewijskracht voor de behandeling van leesproblemen bij kinderen door middel van een filterbril gevonden.'

Beide scripties werden uitgevoerd in opdracht van en in nauwe samenwerking met Xlens.

De faculteit Sociale Wetenschappen bleek desgevraagd niet blij met de ongenuanceerde parafrase van een van de conclusies en heeft Xlens verzocht om die te verwijderen of te vervangen door een correct citaat.

Xlens uitte ook kritiek op de volgende zin uit het *Skepter*-artikel: 'Het psychologisch onderzoek van de laatste dertig jaar heeft ondubbelzinnig aangetoond dat dyslexie een taalprobleem is.' Recent onderzoek zou dit volkomen onderuit gehaald hebben en hebben laten zien dat een probleem met de visuele verwerking wel degelijk een oorzaak van dyslexie kan zijn. In dat geval zou het misschien iets te gemakkelijk zijn om alle claims rondom dit soort visuele hulpmiddelen bij voorbaat

naar de prullenbak te verwijzen.

Maar dat is ook niet gebeurd. De American Academy of Pediatrics stelt in de meest recente review op dit gebied dat er geen wetenschappelijk bewijs is voor de claims dat gekleurde filters of lenzen een effectieve directe of indirecte behandeling zijn voor leerproblemen (waaronder dyslexie). De medische gemeenschap vraagt al sinds 1990 aan de voorstanders van de gekleurde filters om eindelijk eens met goede onderzoeken op de proppen te komen. Dat placebo-effecten een grote rol spelen is immers wel duidelijk geworden en de meeste onderzoeken, zeggen ook de Utrechtse masterstudenten, zijn hiervoor onvoldoende gecontroleerd.

Ook wat Xlens nu naar voren schuift, is allerminst overtuigend. Er is dan ook geen reden om het oorspronkelijke stuk aan te passen, laat staan te verwijderen.